

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини**

Реферат на

**ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
освітній ступінь «Магістр»**

на тему:

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОЛЬОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Виконала: студентка II курсу, 602аз групи,

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

ОПП: Дошкільна освіта

Поліщук Оксана Іванівна

Керівник: к.п.н., доц. Авраменко О.О.

Рецензент: к.п.н., доц. Лемещук М.А.

Умань 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОЛЬОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
1.1. Професійна підготовка майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку як педагогічна проблема.....	7
1.2. Особливості організації рольової діяльності дітей дошкільного віку...	20
1.3. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку.....	30
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОЛЬОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	41
2.1. Діагностика готовності майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку.....	41
2.2. Упровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку.....	53
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	73
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Успішність розвитку здібностей дитини в системі дошкільної ланки освіти пов'язується науковцями з організацією освітнього розвивального простору закладу дошкільної освіти, залученням вихованця до рольової діяльності з опорою на його досвід, індивідуальні особливості, потреби, інтереси, вікові психічні новоутворення. При цьому останнім часом як психологи так і педагоги констатують наявність недооцінки природи дитини, відсутність активної позиції дітей в освітньому процесі.

У зв'язку з цим перед сучасною дошкільною освітою постає питання пошуку та вдосконалення нових засобів розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Оновлення системи дошкільної освіти передбачає, насамперед, удосконалення змісту, форм та методів підготовки майбутніх вихователів; посилення її практичної спрямованості тощо. Чільне місце в цьому процесі належить підготовці майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі рольової діяльності, яка є значущою в процесі пізнавального розвитку дитини, естетичного опанування нею світу. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність пошуку інноваційних траєкторій у педагогічній підготовці майбутніх вихователів та потребує розв'язання проблеми не лише на функційному, а й на особистісному рівні – формування готовності майбутнього вихователя до ефективного здійснення різних видів діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (ЗДО).

Модернізація змісту вищої освіти в Україні здійснюється на підставі результатів науково-практичного пошуку ефективних шляхів інтегрування найкращих набутків вітчизняної освіти, а також адаптації світового досвіду.

У науковому доробку Л. Артемової, Н. Бахмат, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківської, Т. Загородньої, К. Крутій, Н. Лисенко, В. Ляпунової, М. Машовець, Т. Поніманської, Л. Присяжнюк, Т. Танько та ін.

визначено теоретичні та методичні засади організації процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Характеризуючи компетентнісну спрямованість підготовки майбутніх вихователів у ЗВО та враховуючи розглянутий зарубіжний досвід у площині рекомендацій щодо застосування рольових ігор у роботі з дошкільниками, можна зазначити, що процес виховання та підготовки дітей охоплює велику частку їхньої як пізнавальної, так і емоційної діяльності.

Розподіляючи реальність життєдіяльності дошкільників на природню і створену руками людини, розглядаючи середовище її діяльності та взаємини, виокремлюємо потребу формування вміння у дітей дошкільного віку взаємодіяти та співіснувати з іншими. При цьому слід також відзначити позитивну роль у їх розвитку соціальних та емоційних особливостей.

Майбутній вихователь, ще в процесі навчання у ЗВО повинен розуміти, що дійсність є надзвичайно привабливою для дошкільників, вони мають потребу наслідувати дорослих і діяти як вони. Відповідні знання, вміння та навички можна сформувати в сюжетно-рольовій діяльності, до якої вихователь має бути не тільки підготовлений, а бути здатним до вивчення й аналізу досвіду українських колег і педагогів з інших країн.

Відсутність цілісної системи підготовки майбутніх вихователів ЗВО до рольової діяльності дошкільників уповільнює практичне вирішення найактуальніших проблем їхнього розвитку і, зокрема, визнання необхідності формувати у нового покоління наших дітей таких якостей: уміння орієнтуватися у соціумі (заклад дошкільної освіти; сім'я; друзі; особи різної статі, віку тощо); вміння поважати інших; здатність сприймати інших такими як вони є: іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки; здатність створювати та обирати правила спілкування; здатність та вміння турбуватися про інших, допомагати, співчувати їм тощо.

Також рольові ігри відкривають для дитини можливість вивчати природні процеси і явища навколишнього світу, розуміння, як діяти,

неперервно навчатися і спрямовуватись на здобуття компетентностей, які їй знадобляться у подальшому навчанні в початковій школі.

Отже, аналіз першоджерел із теми дослідження дозволив дійти висновку, що проблема підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку є актуальною й потребує подальшого вивчення, що зумовило вибір теми магістерської роботи «Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку».

Мета дослідження – теоретично проаналізувати та експериментально перевірити ефективність реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку

Завдання дослідження:

1. З'ясувати стан дослідження порушеної проблеми, визначити її теоретичні та методологічні засади.
2. Проаналізувати сутність основних понять предмету дослідження: «рольова діяльність», «рольова діяльність дітей дошкільного віку», «готовність майбутніх педагогів до рольової організації діяльності дошкільників».
3. Визначити критерії та показники готовності майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку
4. Виявити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: теоретичні – аналіз (історико-педагогічний, теоретичний, порівняльний) філософської, психологічної, соціально-педагогічної літератури для розкриття сутності та особливостей процесу підготовки

майбутніх вихователів до організації рольової діяльності дітей дошкільного віку, визначення педагогічних умов, що сприяють організації рольової діяльності дітей старшого дошкільного віку; моделювання та проектування – для визначення логічної структури дослідження; емпіричні – спостереження, інтерв'ювання, анкетування, аналіз педагогічної документації.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається тим, що вони можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах, організації педагогічної практики, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та самоосвітній діяльності студентів.

Апробація дослідження: Основні теоретичні положення роботи доповідалися та обговорювалися на звітній конференції Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2023).

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку літератури (всього 70 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи 93 сторінки.

Висновки

У процесі дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх вихователів до рольової діяльності дітей в дошкільних навчальних закладах було поглиблено теоретичні аспекти і збагачено практичний досвід розв'язання порушеної проблеми. Аналіз результатів проведеної роботи дозволяє сформулювати висновки.

1. Актуальність і значущість проблеми якісної професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів підтверджено змістом нормативних документів (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні та ін.). У зв'язку з сучасними тенденціями модернізації системи освіти загалом і дошкільної, зокрема, виникає потреба застосовувати нові підходи до підготовки висококваліфікованих фахівців цієї галузі.

Завдяки узагальненню результатів перелічених наукових розвідок уточнено особливості професійної підготовки майбутніх вихователів до рольової діяльності дошкільників і виокремлено методологічні підходи до такої підготовки, а саме: гуманістичний, особистісно орієнтований, компетентнісний, рефлексивний і контекстний.

2. Конкретизовано сутність основних і дотичних понять: «роль», «рольова діяльність», «рольова поведінка», «рольова діяльність дітей дошкільного віку», «готовність вихователя до рольової діяльності дітей дошкільного віку» та ін.

Встановлено, що рольова діяльність – це соціальної активності особистості, який виявляється у комплексі мотивів, цілей і засобів поведінки відповідно до її становища у соціальній групі чи у суспільстві загалом; рольова діяльність дітей дошкільного віку – це обумовлений суспільними нормами вид соціальної активності дитини, що визначає її поведінку, дії, ставлення, емоції й виявляється у рольовій взаємодії з однолітками і дорослими в ігрових та життєвих ситуаціях; готовність вихователя до рольової діяльності дітей дошкільного віку розглядається як результат спеціальної фахової підготовки, інтегроване особистісне утворення, яке виявляється у мотиваційно-цільовому, когнітивному, діяльнісному та рефлексивному компонентах і забезпечує здатність педагога розвивати рольову діяльність дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

У структурі готовності вихователя до рольової діяльності дітей дошкільного віку виокремлено компоненти:

мотиваційно-цільовий (внутрішня позитивна мотивація, професійні установки й інтереси, уміння визначати цілі й завдання для розвитку рольової діяльності дошкільників тощо),

когнітивний (професійно значущі знання, науково обґрунтовані уявлення про психолого-педагогічні засади розвитку рольової діяльності

дошкільників, обізнаність зі специфікою розвитку рольової діяльності дітей дошкільного віку);

діяльнісний (уміння й навички, необхідні для стимулювання й розвитку рольової діяльності дошкільників);

рефлексивний (навички самоаналізу занять, рівня розвитку професійних навичок, самооцінки, прогнозування майбутніх напрямів розвитку, прагнення до самовдосконалення у професійному й особистісному аспектах).

Конкретизовано показники перелічених компонентів, які можуть реалізовуватися на високому, достатньому, низькому рівнях.

3. У кваліфікаційній роботі доведено, що розвиток готовності майбутніх вихователів до рольової діяльності дошкільників має базуватися на відповідних педагогічних умовах, а саме:

активізація пізнавальних інтересів та цільової установки майбутніх вихователів на розвиток рольової діяльності дітей дошкільного віку, розвиток позитивної мотивації майбутньої професійної діяльності;

запровадження в навчальну дисципліну Педагогіка дошкільна теми: «Рольова діяльність дітей дошкільного віку» та реалізація контекстного підходу в процесі змістового наповнення психолого-педагогічних та фахових дисциплін;

посилення практичного аспекту професійної підготовки шляхом відповідного моделювання аудиторних занять та насичення змісту педагогічної практики для формування умінь і навичок, розвитку здібностей, набуття студентами досвіду розвитку рольової діяльності дошкільників в умовах ЗДО;

стимулювання рефлексивної діяльності майбутніх вихователів у процесі їх професійної підготовки до рольової діяльності дітей дошкільного віку.

4. Для доведення ефективності педагогічних умов було проведено констатувальний та формувальний етапи експериментальної роботи. Аналіз

результатів констатувального експерименту засвідчив незадовільний стан професійної підготовки вихователів до рольової діяльності дошкільників.

Виявлено низькі показники за всіма компонентами досліджуваної готовності.

Водночас доведено потребу в цілеспрямованому формуванні такої готовності і конкретизовано напрями, які потрібно посилити в освітньому процесі вищого навчального закладу.

У процесі формувального експерименту було активізовано розвиток усіх компонентів готовності завдяки організації навчання з урахуванням окреслених методологічних підходів: наповнення змісту навчальної дисципліни, моделювання аудиторних занять (поєднання традиційних та інноваційних технологій), введення теми «Рольова діяльність дітей дошкільного віку», тематичне спрямування науково-дослідної роботи студентів, індивідуальні завдання для педагогічної практики тощо.

За допомогою діагностики рівнів готовності майбутніх вихователів до рольової діяльності дітей дошкільного віку в контрольній та експериментальній групах було доведено ефективність педагогічних умов. Суттєвих позитивних змін досягнуто в експериментальній групі, а саме: загальний показник готовності на високому рівні зафіксовано у 39,9% студентів, достатній – 44,9% (у контрольній групі з високим рівнем 4,9%, з достатнім – 39,5%). Низький рівень готовності продемонстрували 13,8%, а критичний – 1,4% студентів експериментальної групи. Натомість у контрольній групі студентів, які мають низький рівень 37,7%, критичний – 17,9%.

Результати дослідження переконують у тому, що педагогічні умови є найбільш оптимальними для досягнення мети у контексті порушеної проблеми.